

**VAN EESTEREN
GESPREK
NUMMER 26**

**OORSPRONG, SCHOONHEID
& GEBRUIK VAN WATER
IN NIEUW-WEST**

■ VERSLAG VAN EESTERENGESPREK #26

'OORSPRONG, SCHOONHEID & GEBRUIK VAN WATER IN NIEUW-WEST'

Wie aan Amsterdam denkt, denkt aan grachten. De grachtengordel in het centrum is iconisch voor de stad. Dat Amsterdam Nieuw-West haar eigen netwerk van grachten en singels heeft, is minder bekend. Terwijl de door Van Eesteren ontworpen waterpartijen in het Algemeen Uitbreidingsplan, in combinatie met het omringende groen, beeldbepalend zijn voor Nieuw-West. De grachten omlijsten en verbinden de woonwijken van het westelijke stadsdeel. Maar ook veel oudere waterlopen zijn bepalend voor de ruimtelijke vorming van West. In het Van Eesterengesprek #26 bespraken landschapsarchitecten Pieter Boekschooten en Mirjam Koevoet de waarde en de toekomst van het water in Nieuw-West.

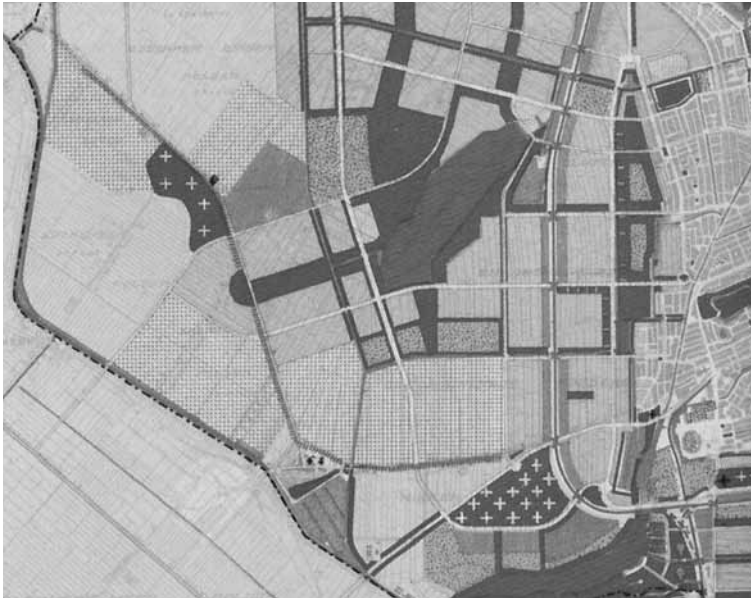
Bootje varen op de Van Tienhovengracht

■ EEN NETWERK VAN OUD EN NIEUW WATER

In het Algemeen Uitbreidingsplan hield Van Eesteren rekening met de oudere waterpartijen. Zo is de in 1631 aangelegde Haarlemmertrekvaart - de eerste trekvaart van Nederland - in feite een noordelijke grens van Amsterdam Nieuw-West. Pieter Boekschooten liet zien op de kaart: "De Haarlemmervaart is als het ware een waslijn waaronder Geuzenveld en Sloterveer als 'handdoekjes' aan hangen."

De Slotervaart in het zuiden van de Westelijke Tuinsteden is in aangepast gedaante gehandhaafd. De vaart verbond sinds de Middeleeuwen het dorp Sloten met Amsterdam en was ook in de twintigste eeuw een belangrijke transportweg. Zo werd de Slotervaart bijvoorbeeld veel gebruikt door groentekwekers uit de Sloterpolder, die via de Schinkel en de Overtoomse Sluis Amsterdam binnen voeren om daar hun goederen te verkopen. In de jaren 50 en 60 is de oorspronkelijke Slotervaart deels verlegd en gedempt, maar in Nieuw-West is nog altijd een waterloop met die naam aanwezig.

Een andere oudere waterpartij die sinds het Algemeen Uitbreidingsplan verbonden is met het blauwe netwerk, is het Nieuwe Meer ten zuiden van Nieuw-West. Van Eesteren heeft dit meer bewust gehandhaafd als natuur- en recreatiegebied en in verbinding gebracht met zijn nieuwe waternetwerk van grachten.

AUP kaart G - Ontspanning.

■ EEN NETWERK MET EEN FUNCTIE

Het waternetwerk in West heeft nog steeds uiteenlopende functies. In feite zijn de Westelijke Tuinsteden nog steeds verschillende polders die in verbinding staan met elkaar. Het netwerk van grachten en singels is dan ook vooral ontworpen voor de afwateringsfunctie. Met behulp van gemalen wordt water via de grachten ingelaten en afgevoerd van de ene polder naar de andere, om het waterpeil op orde te houden.

In de plannen van Van Eesteren had water ook een transportfunctie, maar dit is niet helemaal tot zijn recht gekomen. Voor een groot deel is dit te wijten aan het feit dat een geplande doorlopende gracht ten noorden van Geuzenveld en Slotermeer, niet is gerealiseerd. Deze waterloop had een snelle verbinding met de grachten in het centrum kunnen creëren. Momenteel is de enige optie om van Nieuw-West naar het centrum te varen via de Slotervaart, de Schinkel en Kostverlorenvaart. Volgens Boekschooten wil de gemeente in de toekomst ("2000 en zoveel") nog wel zo'n noordelijke gracht realiseren.

De esthetische functie van het water is daarentegen zeer geslaagd, vindt Boekschooten. Samen met het omliggende groen is het de succesfactor van de openbare ruimte in Nieuw-West. Deze combinatie moet volgens hem dan ook gekoesterd worden. Daarnaast is water als ecologische drager ook zeer waardevol. In de Westelijke Tuinsteden komt water samen uit de groene as Spaarnwoude – Amsterdam – Amstelland, wat een rijke fauna met zich meebrengt. Water is daarnaast een soort natuurlijke airco voor de stad. De wind neemt de koele lucht van het water mee door groene stroken en kan hitte-eilanden in de bebouwde omgeving zo enigszins oplossen.

■ ONBEWUST EEN KLOPPEND GEHEEL

Mirjam Koevoet is landschapsarchitect, bewoner van Nieuw-West en bestuurslid van Vrienden van de Sloterpas. Zij is als bewoner erg blij met de openbare ruimte in de Westelijke Tuinsteden. Net zoals Boekschooten van mening is, is de prettige openbare ruimte van het westelijke stadsdeel volgens haar te danken aan het mooie water dat samen met het groen door de woonwijken adert. De overgang van water naar een groene strook, lage bebouwing en daarna hoge bebouwing vindt ze prettig, evenals de natuurervaring die je in Nieuw-West hebt door het vele groen en blauw. Je ziet en hoort dieren, ervaart de seizoenen én beleeft het onderliggende polderlandschap door de zichtbare waterwerken die de verschillende waterpeilen reguleren.

Dat de duidelijk aanwezige ordening en bebouwing sober maar wel verfijnd en met aandacht voor details is ontworpen, draagt bij aan de prettige ervaring van het landschap. Er zit een zekere harmonie in de maatvoering van het ontwerp. "In dat opzicht verschillen de grachten in Nieuw-West niet veel met van de grachten in de grachtengordel," omschreef Koevoet. Hoewel deze beleving van verhouding grotendeels onbewust is, meent de landschapsarchitecte aan de hand van onderzoek in de omgevingspsychologie, dat deze beleving wel universeel is.

Onderbrekingen van het ontwerp leveren volgens Koevoet dan ook 'niet-harmonieuze' plekken op. Het groen en het water zijn ontworpen als doorlopende stroken die van het buitengebied de woonwijken intrekken. Het paviljoen aan de westoever van de Sloterpas, onderbreekt bijvoorbeeld zo'n groenblauwe ader en is volgens Koevoet niet geslaagd binnen de ruimtelijke vorming van Nieuw-West. Dat het paviljoen leeg staat hangt volgens haar samen met de onbewuste beleving die men heeft van het object in de omgeving.

Huidige situatie van de Sloterpas

■ TOEZICHT OP EEN DUURZAME TOEKOMST

Het beheer van het water in Nieuw-West laat volgens Koevoet dan ook nog te wensen over. Doordat er veel partijen betrokken zijn, is soms onduidelijk wie nu eigenlijk zeggenschap heeft over het water. Rijkswaterstaat, verschillende waterschappen, provincie, gemeente en Waternet; allemaal hebben zij hun eigen rol bij het waterbeheer. Daarboven is de Europese Kaderrichtlijn Water, die sinds eind 2000 van kracht is, van invloed in Nieuw-West. Met de richtlijn moet de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa in 2015 op orde gebracht worden, om zo in te spelen op een toekomstig zoetwatertekort. De Sloterplas valt onder de zoetwateroppervlaktewateren die aan de Europese kwaliteitseisen moet voldoen. En deze eisen hebben nogal wat gevolgen voor met name de Sloterplas. De ecologische en chemische toestand van dit water is slecht. Er zit veel nitraat en fosfaat in en in de zomer staat blauwalg zwemmen in de weg. Om aan de Europese wetgeving te voldoen, wil Waternet de Sloterplas isoleren van dak- en straatwater en van andere waterlopen in Nieuw-West. Alleen zo kan Waternet aan de Europese eisen van de kaderrichtlijn voldoen. Omdat de plas zo wordt afgesloten van recreatieve vaartochten en de ecologische route doorbroken wordt, moeten er doorvaarbare stuwen komen bij bestaande duikers en bruggen, die beperkt open gaan.

Hoewel de veranderingen dus ingrijpend zullen zijn, pleit Koevoet wel voor een streng toezicht. Net zoals 400 jaar geleden bij de aanleg van de grachtengordel en 60 jaar geleden bij aanleg van de grachten in Nieuw-West, mag volgens haar innovatie meer centraal staan. Zo zou de gemeente meer kunnen inzetten op duurzaam beheer van de 'groen en blauw'-zones in Nieuw-West. Bijvoorbeeld door hemelwaterinfiltratiegebieden aan te leggen. De gemeente heeft al ervaring opgedaan bij het middengebied Zuid Overtoomse veld. Daar betekent de aanleg een grote ontlasting voor het hemelwaterriool. Dit zou ook op grotere schaal in Nieuw-West uitgevoerd kunnen worden, wat betreft Koevoet.

Een nieuw op te richten commissie, waarin de verschillende beheerders samen met onafhankelijke denkers en bewoners de openbare ruimte en waterkwaliteit 'bewaken', zou volgens Koevoet bijdragen aan beter toezicht. Zo is men minder afhankelijk van politiek en kan men zelf agenderen. "Want", zo rondde Koevoet af, "heel veel water en groen, is vooral veel doen."

■ LINKS

MEER LEZEN

Waterplan Nieuw-West - www.nieuwwest.amsterdam.nl

Vrienden van de Sloterpas - www.vriendenvandesloterplas.nl

Informatie over plannen isolatie Sloterpas - www.vriendenvandesloterplas.nl

Europese Kaderrichtlijn Water - www.rijkswaterstaat.nl

■ COLOFON

Tekst: Maria Lamslag

Beeld: Wouter de Back, Hoogheemraadschap van Rijnland

Vormgeving: anoukjohanson.nl

Datum: ??????

■ VAN EESTERENMUSEUM

BURGEMEESTER DE VLUGTLAAN 125 | AMSTERDAM

WWW.VANEESTERENMUSEUM.NL

INFO@VANEESTERENMUSEUM.NL

